

Національні особливості нормування вимог до улаштування блискавкозахисту будівель та споруд

Постановка проблеми. За статистичними даними [1] відсоток пожеж, обумовлених розрядами блискавки, не перевищує одного відсотку від їх загальної кількості. Але практично кожна пожежа від блискавки призводить до значних матеріальних та людських втрат. Тому удосконалення існуючих методів захисту будинків та споруд від розрядів блискавки є необхідним.

Виклад основного матеріалу. Перші норми з блискавкозахисту будівель і споруд у Радянському Союзі (до складу якого у той час входила Україна) було введено у 30-ті роки ХХ сторіччя [2]. З того часу об'єкти системно обладнуються пристроями захисту від ударів блискавки і саме тому відсоток пожеж, обумовлених розрядами блискавки, не є високим.

Від набуття незалежності й до 31 грудня 2008 року в Україні з улаштування блискавкозахисту діяв керівний документ [3] «радянського походження».

З 01 січня 2009 року Наказом від 27.06.2008 р. № 269 Міністерства регіонального розвитку та будівництва України документ [3] був скасований та введено стосовно блискавкозахисту національний стандарт [4]. Стандарт [4] має ступінь відповідності NEC стосовно міжнародного стандарту ІЕС 62305:2006 (нееквівалентний або такий стандарт, що не передбачає прийняття міжнародного нормативного документу як національного) [5].

Враховуючі Європейський вибір України, Наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків і торгівлі України від 28.05.2012 р. № 640 «Про прийняття міжнародних та європейських нормативних документів як національних нормативних документів методом підтвердження» в Україні було введено сучасні Європейські норми з проектування блискавкозахисту [6-9].

Метод підтвердження процедурно є найпростішим методом прийняття. Він не потребує передруку українською мовою тексту міжнародного стандарту. Однак, підтверджувальне повідомлення не можна використати без міжнародного стандарту, і тому останній повинен бути доступним для користування.

Як показала практика, тексти вказаних стандартів не є вільно доступними для користування. Крім того, національний стандарт [4] не був скасований (причина цього, можливо, полягає у неузгодженості дій відповідних міністерств та відомств країни).

Під час проведення наглядово-профілактичної діяльності особовим складом та працівниками Державної служби України з надзвичайних ситуацій виникає питання про статус та особливості застосування перелічених протипожежних норм.

Відповідно до вимог п.7.3 як скасованого у 2015 році національного стандарту [10], так й проекту національного стандарту ДСТУ 1.0:20__ на заміну [10]: «Національні стандарти ... застосовують на добровільних засадах, якщо

інше не встановлено законодавством. Порядок застосування стандартів для забезпечення потреб оборони України визначає Міністерство оборони України відповідно до покладених на нього функцій, враховуючи особливості сфери оборони. Порядок як застосовувати і розробляти стандарти для забезпечення потреб державної безпеки та мобілізаційної готовності визначають центральні органи виконавчої влади відповідно до покладених на них функцій».

Вимога щодо обов'язковості застосування національного стандарту [4] є, як мінімум, у двох найважливіших протипожежних нормах: Правилах [11] (пункт 1.21 глави 1 розділу IV) та Державних будівельних нормах [12]. Вимоги щодо обов'язковості застосування національних стандартів [6-9] у національних протипожежних нормах автором не знайдено.

Вихід з положення, що склалося, підказує національний стандарт [5]. Відповідно до пп.1.2 та 1.3: «У разі, коли вимоги галузевих нормативних документів є більш жорсткими, ніж у цьому документі, при розробці блискавкозахисту рекомендується виконувати галузеві вимоги. Так само рекомендується діяти, коли вимоги ДСТУ не можна сумістити з технологічними особливостями об'єкта, що захищається. Використані засоби і методи блискавкозахисту вибираються виходячи з умови забезпечення необхідної надійності. ... При розробці проектів будівель, споруд і промислових комунікацій крім вимог ДСТУ враховуються додаткові вимоги до виконання блискавкозахисту згідно з іншими діючими нормами, правилами, інструкціями, державними стандартами».

Як показав порівняльний аналіз, проведений у роботі [13], вимоги європейських норм з блискавкозахисту (й, відповідно, гармонізованих з ними національних стандартів [6-9]) є більш жорсткішими у порівнянні з вимогами нееквівалентного національного стандарту [4].

Висновок. Стосовно улаштування блискавкозахисту для особового складу та працівників Державної служби України з надзвичайних ситуацій базовим слід вважати національний стандарт [4]. Національні стандарти [6-9] можливі до застосування, тому, що вони не суперечать вимогам [4].

Цитована література

1. Національна доповідь про стан техногенної та природної безпеки в Україні [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>.
2. Базелян Э.М., Райзер Ю.П. Физика молнии и молниезащита. – Москва: Физматгиз, 2001. - 320 с.
3. Инструкция по устройству молниезащиты зданий и сооружений: РД 34.21.122-87. – Москва: Энергоатомиздат, 1989. – 56 с. – (Керівний документ Міненерго СРСР).
4. Інженерне обладнання будинків і споруд. Улаштування блискавкозахисту будівель і споруд (IEC 62305:2006 NEC): ДСТУ Б В.2.5-38:2008. – [Чинний від 2009-01-01]. – Київ: Мінрегіонбуд України, 2008. – 63 с. – (Національний стандарт України).
5. Правила та методи прийняття міжнародних і регіональних нормативних документів (ISO/IEC Guide 21-1:2005, NEQ; ISO/IEC Guide 21-

2:2005, NEQ): ДСТУ 1.7:2015. — [Чинний від 2015-12-20]. — К.: ДП «УкрНДНЦ», 2015. — IV, 30 с. — (Національний стандарт України).

6. Захист від блискавки. Частина 1. Загальні принципи (EN 62305-1:2011, IDT): ДСТУ EN 62305-1:2012. — [Чинний від 2012-08-01]. — (Національний стандарт України).

7. Захист від блискавки. Частина 2. Керування ризиками (EN 62305-2:2010, IDT): ДСТУ EN 62305-2:2012. — [Чинний від 2012-08-01]. — (Національний стандарт України).

8. Захист від блискавки. Частина 3. Фізичні руйнування споруд та небезпека для життя людей (EN 62305-3:2011, IDT): ДСТУ EN 62305-3:2012. — [Чинний від 2012-08-01]. — (Національний стандарт України).

9. Захист від блискавки. Частина 4. Електричні та електронні системи, розташовані в будинках і спорудах (EN 62305-4:2010, IDT): ДСТУ EN 62305-4:2012. — [Чинний від 2012-08-01]. — (Національний стандарт України).

10. Національна стандартизація. Основні положення: ДСТУ 1.0:2003. — [Чинний від 2003-07-01 до 2015-12-20]. — (Національний стандарт України).

11. НАПБ А.01.001-2014. Правила пожежної безпеки в Україні. Затверджені Наказом МВС України 30.12.2014 N 1417. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 05 березня 2015 р. за N 252/26697.

12. Інженерне обладнання будинків і споруд. Системи протипожежного захисту: ДБН В.2.5-56:2014. — [Чинний від 2015-07-01]. — (Державні будівельні норми).

13. Кулаков О.В. Аналіз методів розрахунку блискавкозахисту будинків та споруд / О.В. Кулаков, В.В. Князев // Проблемы пожарной безопасности: Сб. науч. тр. УГЗ Украины. — 2009. — Вып. 25. — С.94-98.